

Van elk onderzoek in deze brochure is op de website [www.wodc.nl](http://www.wodc.nl) een gedetailleerd verslag te vinden, zie 'jaarbericht'.

# WODC IN BEELD

**Productie**

Ministerie van Justitie - WODC

**Tekst**

Mieke van Dalen Taalprojecten, Den Haag

**Vormgeving**

VILLA Y, Andre Klijsen, Den Haag

**Druk**

Artoos, Rijswijk

© WODC, 2007

## WODC

**Algemeen secretariaat**

(070) 370 65 61

[wodc@minjus.nl](mailto:wodc@minjus.nl)

**Bezoekadres**

Koninginnegracht 19  
2514 AB Den Haag

**Postadres**

Postbus 20301  
2500 EH Den Haag

**Algemeen e-mailadres**

[wodc@minjus.nl](mailto:wodc@minjus.nl)

[www.wodc.nl](http://www.wodc.nl)



Wetenschappelijk Onderzoek-  
en Documentatiecentrum

# Grootschalig DNA-onderzoek in de opsporingspraktijk

**Hoe wordt grootschalig DNA-onderzoek in de praktijk toegepast en welke resultaten zijn ermee behaald? Dit onderzocht het WODC op verzoek van het ministerie van Justitie en het College van procureurs-generaal aan de hand van dossiers van veertien zaken en interviews met de opsporingsteams.**

## **Wettelijk kader**

Voor de uitvoering van een grootschalig DNA-onderzoek is toestemming nodig van het College van procureurs-generaal. Een duidelijke definitie van het begrip ‘grootschalig’ ontbreekt echter. Hierdoor is een aantal grootschalige DNA-onderzoeken niet voorgelegd aan het College. Een ander belangrijk punt is dat DNA-onderzoek het mogelijk maakt uitspraken te doen over verwantschapsrelaties; uit het onderzoek kan blijken dat degene die het spoor heeft achtergelaten, een bloedverwant is van een deelnemer aan het onderzoek. Ook kunnen de regels over vrijwillige afname van DNA-materiaal in theorie worden omzeild doordat de mogelijke betrokkenheid van een persoon ook uit het DNA-materiaal van zijn directe bloedverwanten kan worden afgeleid. Wat wel en niet toelaatbaar is bij verwantschaps-onderzoek, moet nader bepaald worden.

## **Grootschalig DNA-onderzoek**

Wanneer de politie vermoedt dat de dader van een ernstig misdrijf gezocht moet worden in een bepaalde kring van personen, kan ze deze personen vragen vrijwillig DNA-materiaal af te staan met het doel dit te vergelijken met biologische sporen die de dader tijdens het misdrijf heeft achtergelaten. In zo'n geval is sprake van een grootschalig DNA-onderzoek.

## **Opgeloste zaken**

Van de veertien grootschalige DNA-onderzoeken hebben twee tot de aanhouding van de dader geleid doordat deze vrijwillig deelnam aan het onderzoek. In een derde zaak bleek iemand die zijn medewerking geweigerd had, de dader te zijn. In een vierde zaak kwam, vermoedelijk naar aanleiding van de aandacht die het grootschalig DNA-onderzoek kreeg in de lokale media, tijdens de voorbereiding van dit onderzoek een tip binnen over een persoon die uiteindelijk de dader bleek te zijn. Twee zaken zijn onafhankelijk van het DNA-onderzoek opgelost en acht zaken zijn onopgehelderd gebleven. Gebleken is dat de bereidheid tot medewerking aan een grootschalig



DNA-onderzoek bijzonder groot is: ongeveer één procent weigert DNA-materiaal af te staan.

### Afgebakende groep

Het WODC-onderzoek laat zien dat een groot-schalig DNA-onderzoek alleen verantwoord is als de beschikbare opsporingsinformatie het mogelijk maakt tot een duidelijk afgebakende kring van personen te komen, zoals alle inwoners van de wijken I en II van dorp X. Verder is het efficiënter de gehele kring van personen in het grootschalig DNA-onderzoek te betrekken dan er een onderverdeling in aan te brengen door de inzet van tijdrovende opsporingsmiddelen. ■

# Effecten van geweldspreventie

Wat zijn de effecten van preventieprojecten? In de overzichtsstudie *Geweld verslagen?* van het WODC is verslag gedaan van 48 studies naar de effecten van preventie van geweld in het publieke en semi-publieke domein. Op basis van de resultaten van deze studies is de effectiviteit beoordeeld van de maatregelen om geweld te verminderen of te voorkomen. Ook is onderzocht welke *mechanismen* ten grondslag lagen aan effectieve maatregelen ter preventie van geweld, en onder welke *omstandigheden* de resultaten werden bereikt. Anders gezegd: gesteld dat een maatregel effectief is, hoe en waarom heeft deze dan gewerkt? De resultaten van de studie dienden het ministerie van Justitie in staat te stellen na te gaan welke maatregelen ter preventie van geweld in Nederland kunnen worden ingevoerd.

### Evaluatie van preventiemaatregelen

Uit dit onderzoek blijkt dat veel preventiemaatregelen niet op de effecten ervan zijn onderzocht. En in slechts een klein aantal effectstudies wordt expliciet aandacht besteed aan de onder-



# Betere begro een beter

*Vroegtijdige interventies voor jonge kinderen met gedragsproblemen en hun ouders blijken effectief te zijn in het voorkomen van geweld tijdens de adolescentie.*

liggende mechanismen van een preventiemaatregel en de context waarin deze is ingezet.

## **Maatregelen van de Minister van Justitie**

Op basis van de aanbevelingen van het WODC heeft de minister de Tweede Kamer laten weten dat in de toekomst systematisch aandacht zal worden besteed aan de evaluatie van preventieprojecten. Voortaan zal bij de start van elk preventieproject van het ministerie van Justitie ook een evaluatieonderzoek worden gepland. Verder wordt onderzocht welke vroegtijdige interventies toegepast kunnen worden in Nederland; dergelijke interventies bij jonge kinderen blijken effectief in het voorkomen van geweld tijdens de adolescentie. Met veelbelovende buitenlandse preventiemaatregelen zal in Nederland geëxperimenteerd worden, zoals met *Safer Bars* (tegen geweld in cafés), *PeaceBuilders* en *Responding in Peaceful and Positive Ways* (tegen geweld op school) en *Safe Dates* (tegen 'dating'-geweld). Tot slot wordt een aantal effectief gebleken programma's geselecteerd en door het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid geschikt gemaakt voor gebruik in Nederland. ■

**Welke verbeteringen zijn aangebracht in het PrognoseModel voor de Justitiële ketens onderdeel Civiel en Bestuur (PMJ-CB)? In de periode 2005/2006 heeft het WODC in samenwerking met de Raad voor de rechtspraak de eerste versie van dit model verbeterd en uitgebreid.**

## **Verbetering van het model**

Voor een aantal typen zaken zijn verbeteringen aangebracht in het verklaren en voorspellen van de instroom bij de rechter. Zo werd in de eerste versie van het PMJ-CB op het gebied van huur-zaken de ontwikkeling van het aantal dagvaardingen verklaard uit de demografische factoren 'van echtscheidende personen' en 'bevolkingsdichtheid': echtscheidingen kunnen leiden tot huurachterstanden, en waar meer mensen dicht bij elkaar wonen, kunnen meer geschillen ontstaan. Tijdens de verbeterslag is gebleken dat het totale aantal huurwoningen per arrondissement geschikter is als verklarende variabele in het model: meer huurwoningen leveren meer potentiële conflicten op. Ook belangrijke wijzigingen in de huurwetgeving in 2002 en 2003 waardoor het aantal geschillen fors gestegen is, zijn in het verbeterde model meegenomen. Behalve voor huurzaken is het model verbeterd voor de zaakstypen kort gedingen, belastingen, sociale verzekeringen en zaken op grond van de voormalige Wet Administratieve Rechtspraak Overheidsbeschikkingen (AROB).

# tingen door prognosemodel

## **Uitbreiding van het model**

De eerste versie van het PMJ-CB is uitgebreid met een module voor rechtsbijstand. Deze module houdt in dat het aantal *toevoegingen* dat afgegeven wordt door de Raden van Rechtsbijstand, wordt voorspeld. In het geval van zo'n toevoeging betaalt de overheid een deel van de kosten voor rechtsbijstand. ■

## **PrognoseModel Justitiële ketens**

Het PMJ is een belangrijk hulpmiddel bij het opstellen van de begroting van het ministerie van Justitie. Met dit econometrische verklaarings- en voorspelmodel worden prognoses geleverd van de te verwachten werklast in de justitieketen. In 2004 heeft het WODC een eerste versie gepubliceerd voor de veiligheidsketen (PMJ-V). Dit model wordt al drie jaar gebruikt in de begrotingsvoorbereiding. In 2005 is een eerste versie van het model verschenen dat voorspellingen doet over het beroep dat gedaan wordt op de civiele en bestuursrechter (PMJ-CB).



# Integratie van allochtonen volgens de Integratie

**Hoe verloopt de integratie van allochtonen van de eerste en tweede generatie? Hierop beoogt de Integratiekaart antwoord te geven. Het WODC werkt samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) aan de ontwikkeling van deze kaart, die in 2004 voor het eerst verscheen.**

## **Achterstand in onderwijs en werk**

Niet-westerse allochtonen presteren minder goed in het volgen van onderwijs dan autochtonen. Dit lijkt door de tijd heen iets te verbeteren.

De arbeidsparticipatie van niet-westerse allochtonen is relatief laag, namelijk 46%. Dit aandeel is 56% bij westerse allochtonen en 66% bij autochtonen. Niet-westerse allochtonen ontvangen gemiddeld twee keer zo vaak een uitkering als autochtonen. Dat verschil neemt met de leeftijd toe. Van de 55- tot 65-jarige Turken en Marokkanen ontvangt 65 tot 70% een uitkering. Door de economische teruggang in de jaren 2002-2004 is de werkloosheid onder niet-westerse

allochtonen sterker gestegen dan die onder autochtonen.

## **Minder contact met autochtonen**

Turken en Marokkanen trouwen nauwelijks met een autochtone partner; ze kiezen voor een Turkse danwel Marokkaanse partner. In de periode 1999-2002 werd deze partner in meer dan de helft van de gevallen uit het land van herkomst gehaald. Bij de tweede generatie is het aandeel van dergelijke migratiehuwelijken kleiner dan bij de eerste generatie.

Niet-westerse allochtonen wonen steeds vaker in dezelfde buurten. Ook zitten de niet-westers allochtone leerlingen vaker bij elkaar op school. Zo hebben Marokkaanse leerlingen bijna 50% niet-westers

## **De Integratiekaart**

De Integratiekaart schetst een beeld van de positie van groepen allochtonen op verschillende maatschappelijke terreinen en van de ontwikkelingen daarin. Hierdoor ontstaat meer inzicht in het proces van integratie. Enerzijds worden trends bij oud- en nieuwkomers beschreven, anderzijds worden deze groepen op verschillende terreinen langere tijd gevolgd.



# nen kaart

allochtone medeleerlingen. Marokkanen en Turken hebben bijna drie keer zoveel niet-westers allochtone collega's als autochtonen. De afnemende kans op contact tussen allochtonen en autochtonen in de woon-, leer- en werkomgeving is zorgelijk. Bij recente nieuwkomers is samenhang geconstateerd tussen dergelijke sociale contacten en het vinden van betaald werk.

## **Vaker criminaliteit**

Op een klein aantal uitzonderingen na, zijn niet-westerse allochtone groepen oververtegenwoordigd in de geregistreerde criminaliteitscijfers. Wanneer we de omvang van de verdachtenpopulatie relateren aan de omvang van

de betreffende populatie in Nederland, dan blijken met name Antillianen en Marokkanen sterk oververtegenwoordigd in de verdachtenpopulatie. In absolute aantallen zijn de meeste verdachten autochtonen. Enkele opvallende gegevens:

- Van alle 18- tot 65-jarige verdachten had 45% van de autochtonen van 18 tot 65 jaar in de periode 1999-2004 herhaalde politiecontacten, tegenover 72% van de Antillianen in dezelfde leeftijdsgroep.
- Van alle 12- tot 18-jarige verdachten kreeg 58% van de autochtone jongeren herhaalde malen met de politie te maken, tegenover 82% van de Marokkaanse jongeren.

Niet alleen de criminaliteitsniveaus van de verschillende herkomstgroepen lopen sterk uiteen, zij verschillen ook aanzienlijk wat betreft de demografische samenstelling en sociaal-economische kenmerken. Wanneer echter rekening wordt gehouden met deze verschillen, valt een groot deel van de verschillen in criminaliteitsniveaus weg.

Alles overziend is nog steeds een grote achterstand te constateren wat betreft de integratie van niet-westerse allochtonen in de Nederlandse samenleving.

*De winnaars van de verkiezing van Moslim van het Jaar 2006 waren de Meiden van Halal (v.l.n.r.): Hajar, Jihad en Esmaa Alariachi.*

FOTO: JOOST VAN DEN BROEK/HH



# Nieuwe feiten over

**Wat zijn we over veelplegers te weten gekomen? De *Monitor Veelplegers* van het WODC heeft voor de veelplegers uit de periode 2003-2004 de volgende informatie opgeleverd.**

## **Meer veelplegers**

Het aantal geregistreerde veelplegers is in 2004 ten opzichte van het jaar ervoor toegenomen, vooral bij de minderjarigen. De meeste veelplegers zijn van allochtone afkomst. Vooral eerste en tweede generatie Marokkanen en mensen geboren

op de Nederlandse Antillen of Aruba of in Somalië zijn oververtegenwoordigd. Volwassen veelplegers hebben problemen op velerlei gebied: opleiding, werk, geestelijke gezondheid, huisvesting en verslaving. Bijna 60% heeft geen diploma middelbaar onderwijs. Meer dan drie kwart van hen heeft geen werk, twee derde heeft verslavingsproblemen, een derde kampt met psychische problemen en bijna 40% heeft huisvestingsproblemen.

## **Veelplegers**

Veelplegers zijn daders die vaak in aanraking komen met politie en justitie. Om deze groepen beter te kunnen volgen heeft het WODC, in opdracht van de directies Sanctie- en Preventiebeleid en Justitieel Jeugdbeleid van het ministerie van Justitie, de *Monitor Veelplegers* ontwikkeld. Dit is een databank voor landelijke informatie over veelplegers en de aanpak ervan. Op basis van politiegegevens wordt vastgesteld welke groepen veelplegers zijn. Deze groepen worden door de tijd gevolgd. Zo kunnen ontwikkelingen in deze daderpopulatie gesignaleerd worden. Ook wordt bijgehouden of deze groepen recidiveren en in welke mate. Doelstelling van het veelplegersbeleid is dat de criminaliteit door veelplegers afneemt.





# veelplegers

## **Celcapaciteit wordt niet optimaal benut**

De beschikbare capaciteit van de inrichtingen voor veelplegers is maar voor de helft bezet. In juli 2006, 21 maanden na de invoering van de ISD-maatregel, zijn 438 ISD-plaatsen gevuld, 51,9% van de dan beschikbare capaciteit.

## **Minder recidive**

Het aantal nieuwe strafzaken onder zogenaamde zeer actieve veelplegers in 2004 ligt iets lager dan in 2003. Als

dit een trend wordt die zich doorzet, is de geregistreerde recidive voor deze groepen relatief afgenomen. Bij volgende metingen zal moeten blijken of dit inderdaad een trend is. Aan de hand van meer gegevens en van onderzoek naar de samenhang in die gegevens, kunnen in de toekomst de effecten van het veelplegersbeleid worden beoordeeld. ■

# Juridische pro niet-westerse

**Welke rechtsproblemen hebben niet-westerse allochtonen, en hoe lossen ze de problemen op? In vervolg op de *Geschiedbeslechtingdelta 2003* van het WODC, waarin deze vraag voor Nederlanders in het algemeen werd onderzocht, is ingezoomd op de vier grootste groepen niet-westerse allochtonen: Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen. Theoretische verwachtingen over de juridische problematiek van deze groepen zijn in dit onderzoek getoetst aan bestaand empirisch onderzoek.**

## **De ISD-maatregel**

Sinds 1 oktober 2004 heeft de rechter de mogelijkheid om hardnekkige recidivisten een ISD-maatregel op te leggen. Dit houdt in dat de veelpleger voor maximaal twee jaar geplaatst wordt in een 'inrichting voor stelselmatige daders'. In 2005 waren 544 ISD-plaatsen beschikbaar. Vanaf 2006 zijn in totaal 844 plaatsen beschikbaar.

## **Meer juridische problemen**

De verwachtingen over aard en omvang van de juridische problemen bij allochtonen en over het al dan niet inschakelen van juridische hulp daarbij komen overeen met de



# problemen bij allochtonen

gegevens uit de praktijk. De *Monitor gesubsidieerde rechtsbijstand 2005* laat zien dat allochtonen gemiddeld iets meer juridische problemen hebben dan autochtonen. De problemen spelen zich vaker af op het gebied van uitkeringen, overheidsinstanties, relaties en familie, en het vreemdelingen- en vluchtelingenrecht.

## Vraag naar rechtshulp

Allochtonen met juridische problemen schakelen vaker rechtshulp in dan autochtonen (respectievelijk 80% en 70%), zijn minder vaak doe-het-zelvers dan autochtonen (respectievelijk 9% en 23%) en zijn iets vaker passief (respectievelijk 11% en 7%). Een verklaring voor deze verschillen is dat allochtonen, gezien hun geringere taalvaardigheid en opleidingsniveau, beschikken over minder *sociaal-psychologische hulpbronnen* in vergelijking met

autochtonen. Hierdoor zijn ze minder goed in staat zelf hun problemen op te lossen en zijn ze vaker passief of genooddaakt rechtshulp in te schakelen. Daarnaast doen allochtonen vaker een beroep op de Wet op de rechtsbijstand en op gemeentelijke sociaal raadslieden dan autochtonen. Dit is te verklaren door de zwakkere economische positie van allochtonen in vergelijking met die van autochtonen. ■



# Derde evaluatie van de Awb

**Hoe functioneert de Algemene Wet Bestuursrecht (Awb)? De Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken moeten drie jaar na de inwerkingtreding van de wet en vervolgens om de vijf jaar een evaluatie van de wet aan het parlement toezenden. De eerste evaluatie vond in 1996 plaats, drie jaar na de inwerkingtreding van de wet, en de tweede in 2001.**

De onderwerpen van deze derde evaluatie zijn voor een belangrijk deel het resultaat van een 'open inschrijving', dat wil zeggen dat in vakbladen een oproep is gedaan onderwerpen uit de praktijk aan te dragen om deze in het kader van de evaluatie te onderzoeken.

## Vijf onderwerpen

Eind 2006 is een vijftal onderzoeken afgerond die zijn uitgevoerd door universitaire onderzoeksgroepen. Deze onderzoeken betreffen:

- Definitieve geschilbeslechting door de bestuursrechter
- Feitenvaststelling in beroep
- Klagen bij bestuursorganen
- Awb-procedures vanuit het gezichtspunt van de burger
- De Europese agenda van de Awb

Op basis van deze onderzoeksrapporten, die in opdracht van het WODC zijn geschreven, heeft een evaluatiecommissie onder leiding van mr. J.W. IJssink, lid van de Hoge Raad, een verslag met aanbevelingen geschreven: *Toepassing en effecten van de Algemene wet bestuursrecht 2002-2006*. Dit rapport is in februari 2007 door beide ministers verzonden aan de Eerste en Tweede Kamer. De belangrijkste conclusies zijn de volgende.

## Aanbevelingen

- De bestuursrechter blijkt zich bij de vaststelling van de feiten nogal passief op te stellen. De bestuursrechter heeft voldoende mogelijkheden om zich actiever op te stellen, bijvoorbeeld door meer werk te maken van het vooronderzoek. Dit kost meer geld en hiertoe zal het bestaande financieringsmodel voor de gerechten moeten worden aangepast.
- De bestuursrechter moet geschillen vaker definitief beslechten. De bestuurlijke lus, waarmee de rechter met zijn uitspraak wacht totdat hij van het bestuur een nadere standpuntbepaling heeft ontvangen, moet ingevoerd worden, zoals die in het conceptwetsvoorstel Aanpassing van de bestuursrechtspraak wordt voorgesteld. Ook moet tegen een nieuw besluit, dat wordt genomen ter vervanging van een vernietigd besluit, in bepaalde gevallen rechtstreeks beroep bij de hogerberoepsrechter openstaan, de zogenaamde justitiële lus.
- De wetgever moet een wettelijke regeling van het bestuursrechtelijk bewijsrecht in de Awb opnemen.
- De Awb kan op de meeste punten als 'Europa-proof' worden beschouwd maar moet wel worden aangepast aan de Europese regels over staatssteun.
- De wettelijke regeling van het intern klachtrecht voldoet goed; meer klachten kunnen echter informeel worden afgedaan.
- Er moet meer onderzoek gedaan worden naar de ervaringen van burgers met Awb-procedures, vooral bij burgers met een lager dan gemiddeld opleidingsniveau.



# Effectiviteit van HALT

**Werkt *Halt*? Door Advies- en Onderzoeksgroep Beke is in opdracht van het WODC een landelijk onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van *Halt*.**

## **Duizend jongeren**

In het onderzoek is een groep van bijna duizend jongeren gedurende een jaar gevolgd. De jongeren zijn verdeeld over twee onderzoeksgroepen: een experimentele groep (jongeren die het traject van de *Halt*-afdoening volgen) en een controlegroep (jongeren die geen *Halt*-afdoening krijgen). In het onderzoek is nagegaan wat de invloed van de *Halt*-afdoening is op recidive, ander gedrag en de attitude van de jongeren. Hiertoe zijn de jongeren uit de experimentele groep vergeleken met de jongeren uit de controlegroep.

## **Screening**

De uitkomsten van het onderzoek laten zien dat jongeren die een *Halt*-afdoening hebben gehad na een jaar geen ander recidivepatroon hebben dan jongeren die zijn vrijgesteld van de *Halt*-afdoening. Een belangrijke bevinding in het onderzoek is dat de *Halt*-medewerkers goed in staat blijken in te schatten of een jongere opnieuw in de fout zal gaan of niet. De *Halt*-afdoening is niet in dezelfde

vorm voor elke jongere even effectief. *Screening* van de jongeren door professionals met als doel beter te kunnen beoordelen of de jongere geschikt is voor doorverwijzing naar *Halt*, is essentieel. De resultaten uit het onderzoek bieden voldoende aanknopingspunten om de invulling en toepassing van *Halt* anno 2006 te herzien. ■

## **De *Halt*-afdoening**

In Nederland kennen we al vijftientwintig jaar een alternatieve straf voor jongeren tussen de twaalf en achttien jaar die een licht strafbaar feit plegen: de *Halt*-afdoening. Een jongere die door de politie is opgepakt voor een strafbaar feit wordt met een doorverwijzing naar bureau *Halt* in de gelegenheid gesteld een strafblad te ontlopen. Door middel van de *Halt*-afdoening wordt de jongere bewust gemaakt van zijn of haar gedrag en krijgt hij of zij de kans eventuele schade te herstellen. De achterliggende gedachte is dat door de jongere te confronteren met de gevolgen van zijn of haar gedrag en door de jongere gedragsalternatieven aan te bieden, voorkomen wordt dat deze zich opnieuw schuldig maakt aan crimineel gedrag.